

דרישות שלום של נספי שואה מחכות בתל אביב

חנה טיקוצקי שבה ב-1940 מביקור משפחתי בפולין עם מכתבים מיהודים לקרוביהם. חלקם הגדול עדיין ממתין לנמענים בארגז סגור

עופר אדרת | 25.08.2013 | 08:46

ב-31 באוקטובר 1940 פורסמה בעיתון "הצופה" כתבה שכותרתה "דרישות שלום מהכיבוש הרוסי". בכתבה, שהופיעה כשנה אחרי פרוץ מלחמת העולם השנייה, דווח כי "חנה טיקוצקי... שחזרה משטח הכיבוש הרוסי, הביאה דרישות שלום שבביל יוצאי גראיבה וביאליסטוק". הכתבה כללה רשימה ארוכה של שמות אנשים מתל אביב, עין השופט, ירושלים, כפר סבא, פתח תקוה, הרצליה, רמת גן, כפר גנים, נהלל וחדרה. אלה ששמם הוזכר הוזמנו לבוא אל ביתה של טיקוצקי ברחוב יצחק אלחנן פינת מוהליבר בתל אביב, "בין השעות שתיים לארבע אחר הצהריים", כדי לקבל מכתבים מהקרובים בפולין.

73 שנים חלפו מאז. [גידי פורז](#), מעין בלש היסטורי שמתמחה באיתור קרובי משפחה אבודים, מצא לא מזמן את הכתבה הזאת בארכיון המקוון "עיתונות יהודית היסטורית". הוא איתר את הכתבה כחלק ממחקר שהוא עושה עבור משפחה ישראלית, שביקשה להתחקות אחר קרוביה.

בתה של טיקוצקי, תושבת תל אביב בת 80, שמחה לקבל את פנייתו של פורז וסיפרה לו כי בביתה שמור עדיין ארגז מלא מכתבים ביידיש, שהותירה אמה לאחר מותה. חלקם, מעריך פורז, הם אותם המכתבים ששלחו יהודי פולין לקרוביהם בארץ ערב המלחמה, שלא הגיעו ליעדם. ייתכן שאלה דרישות השלום האחרונות ששלחו קרובי המשפחה מאירופה, לפני שנרצחו עלי ידי הנאצים.

"ברור שרוב האנשים האלה נספו", אמר פורז. "יכול להיות שזה המכתב האחרון ששלחו לארץ. יושבת הגברת הזו, בין שתיים לארבע בצהריים, וניאותה לחלק את המכתבים, אבל כמה אנשים כבר יכלו להגיע אליה מרחבי הארץ לתל אביב ב-1940 כדי לקחת את המכתבים? ואיך יעשו זאת – עם חמור ועגלה? סביר להניח שאחוז מסוים מהם לא קיבלו את המכתבים."

בתה של טיקוצקי, שלא רצתה להיחשף בשמה המלא, עדיין לא פתחה את הארגז. מטען רגשי ואישי, לצד זיכרונות לא קלים, מונחים שם. אבל את סיפור בואם של המכתבים לתל אביב מאירופה הנאצית היא ניאותרה לחלוק.

חנה טיקוצקי נולדה בשנת 1908 בעיר גראייבו, במחוז ביאליסטוק בפולין. ב-1933 עלתה לארץ ישראל עם בעלה. בקיץ 1939 לקחה חנה טיקוצקי את שתי בנותיה לפולין לפגוש את הסבים והסבתות ולנפוש מעט. המלחמה, שפרצה בספטמבר, הפכה את החופשה למסע בריחה מהנאצים. לפני המלחמה הצטלמה חנה עם בנותיה בשדרות רוטשילד בתל אביב. השלוש נראות מאושרות, בריאות ועליזות. אחרי המלחמה הן הצטלמו שוב, אך בתמונה הזאת ניבטות שלוש דמויות רזות ועצובות.

"הטיול של קיץ 1939 אמור היה להיות 'לוסטרייזה'", סיפרה בתה של טיקוצקי, שהיתה אז ילדה בת חמש. לוסטרייזה הוא מושג גרמני שפירושו המילולי הוא "טיול כיף". לפני שפרצה המלחמה היא עוד הספיקה ליהנות: "הייתי בקייטנה בביאליסטוק, למדנו שירים בקיץ הזה", היא סיפרה ל"הארץ". "אני עוד זוכרת את החיילים הרוסים שנכנסו לעיר, ואת השירים שלהם". ואז נגמרה הקייטנה והחל מה שהיא מתארת כ"מסע תלאות ברכבות באירופה, בכיוון הרוסים, בניסיון להגיע לאודסה ומשם בחזרה לארץ ישראל."

בדרך לא דרך הגיעו השלוש לאודסה, שם עלו על אונייה שהיתה מלאה בחיילים של צבא אנדרס – הכוחות הפולנים שפעלו בבית המועצות והיו נאמנים לממשלה הפולנית הגולה. לאחר עגינה בטורקיה החליפו אונייה ובה הפליגו עד נמל חיפה. בישראל הן התאחדו מחדש עם אבי המשפחה המודאג, ששילם למי ששילם כדי להסדיר את שובן הביתה בשלום. במזוודות שנשא עמן לארץ היו גם מכתבים רבים, שמסרו קרובי משפחה מביאליסטוק, מגראייבו ומפרוז'אני, ליקיריהם בישראל. טיקוצקי פירסמה בעיתון את הרשימה המלאה, אך בתה לא זוכרת כמה מהם הועברו ליעדם.

טיקוצקי ובעלה יעקב הקימו וניהלו בארץ חנות לספרות מקצועית משפטית, שפעלה ברחוב אחד העם בתל אביב מאז שנות ה-40. ב-1965 מת יעקב ובשנת 1994 מתה גם חנה טיקוצקי. בתם המשיכה לנהל את העסק, אך לפני כמה שנים סגרה אותו. "היום הכל באינטרנט", היא אומרת. אבל, היא מספרת, "כשחיסלתי את החנות מצאתי שם ארגז שלם של מכתבים". הארגז עדיין לא נפתח, אך בתה של טיקוצקי מתכוונת לפתוח אותו בקרוב.

לרשימת שמות הנמענים והשולחים:

דרישות שלום מהכיבוש הרוסי - עיתון הצופה 13 באוקטובר, 1940.